

Діагностика та управління фінансовим потенціалом підприємства

Фінансовий потенціал є складною, динамічною системою, елементи якої взаємозв'язані та взаємозумовлені. Кожен з елементів залежить від рівня розвитку підприємства, конкурентної позиції, можливості залучення та поєднання окремих видів джерел фінансування, ефективності системи управління.

У статті висвітлено основні наукові підходи до розуміння сутності фінансового потенціалу підприємства. Розкрито змістове наповнення, роль й призначення фінансового потенціалу підприємства. Виявлено, що головним завданням управління фінансовим потенціалом підприємства вважається оптимізація фінансових потоків з метою збільшення позитивного фінансового результату. Проте як свідчить практика функціонування вітчизняних підприємств, управління фінансовим потенціалом переважно пов'язано із підтриманням необхідної платоспроможності підприємства, досягненням беззбитковості та подальшої прибутковості, залученням кредитних та інвестиційних ресурсів. Охарактеризовано сучасні методи діагностики фінансового потенціалу, розкрито переваги та недоліки кожного з них, а також обґрунтовано авторський підхід щодо їх удосконалення.

Ключові слова: фінансовий потенціал, фінансова діагностика, фінансова інформація, оцінка фінансового потенціалу.

Е.Е. ГУДЗЬ

(Государственный университет телекоммуникаций, г. Киев, Украина)

Диагностика и управление финансовым потенциалом предприятия

Финансовый потенциал является сложной, динамичной системой, элементы которой взаимосвязаны и взаимообусловлены. Каждый из элементов зависит от уровня развития предприятия, конкурентной позиции, возможности привлечения и объединения отдельных видов источников финансирования, эффективности системы управления.

В статье приведены основные научные подходы к пониманию сущности финансового потенциала предприятия. Раскрыто содержательное наполнение, роль и назначение финансового потенциала предприятия. Выявлено, что главной задачей управления финансовым потенциалом предприятия считается оптимизация финансовых потоков с целью увеличения положительного финансового результата. Однако как показывает практика функционирования отечественных предприятий, управления финансовым потенциалом преимущественно связано с поддержанием необходимой платежеспособности предприятия, достижением безубыточности и последующей доходности, привлечением кредитных и инвестиционных ресурсов. Охарактеризованы современные методы диагностики финансового потенциала, раскрыты преимущества и недостатки каждого из них, а также обоснованно авторский подход по их усовершенствованию.

Ключевые слова: финансовый потенциал, финансовая диагностика, финансовая информация, оценка финансового потенциала.

O.E. HUDZ

(State University of Telecommunications, Kyiv, Ukraine)

Diagnostics and Management of Company Financial Potential

Financial potential is a complicated dynamic system whose elements are interconnected and interdependent. Each element depends on the level of company development, competitive position, capability to attract and combine individual types of financing sources, management system efficiency.

The article lists the main scientific approaches to understanding of essence of company financial potential. It discloses contents, role and purpose of company financial potential. It is found out that the main task of company

financial potential management is considered to be optimization of financial flows to increase positive financial result. However, as it is shown by the practice of domestic companies, the financial potential management is mainly connected with maintenance of necessary solvency of the company, attainment of breakeven condition and subsequent return, attraction of credit and investment resources. Present-day methods of financial potential diagnostics are described, advantages and disadvantages of each of them are disclosed, and author's approach to their enhancement is grounded.

Keywords: *financial potential, financial diagnostics, financial information, assessment of financial potential.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку економічних систем, які характеризуються нестабільністю завдань підприємства, мінливістю кон'юнктури ринків збуту, перманентними змінами вартості факторів виробництва, в системі управління підприємством значно зростає роль фінансових чинників. Йдеться про необхідність обґрунтованого кількісного оцінювання реальних фінансових можливостей підприємства, у зв'язку з чим все більшого значення набувають практичні підходи до управління фінансовим потенціалом. Фінансовий потенціал підприємства є визначальним і стабілізуючим чинником його розвитку та гарантом економічного зростання. Він визначає конкурентоспроможність, можливості та інтенсивність подальшого розвитку підприємства, демонструє, наскільки гарантовані його економічні інтереси. Саме динаміка коливання параметрів фінансового потенціалу дозволяє виявити негативні тенденції, що несуть загрозу функціонуванню підприємства. Лише за умови гнучкого ефективного управління фінансовим потенціалом підприємства, можлива його адаптація до постійних змін внутрішнього та зовнішнього середовища. У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність використання нових теоретичних підходів, прикладного інструментарію, які сприяють ефективному подоланню підприємствами важких економічних реалій, що зумовлює розробку пропозицій щодо удосконалення здійснення діагностики та управління фінансовим потенціалом підприємств, спрямованих на формування стратегічного вектору їх сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Даній науковій проблемі постійно приділяють увагу такі вчені як Е. Альтман, В. Аранчій, М. Баканов, І. Балабанов, К. Берман, І. Бланк, В. Борисова, В. Геєць, Б. Данілішин, П. Єгоров, В. Ковальов, Б. Колас, Т. Косова, Л. Костирко, П. Макаренко, М. Мескон, О. Олійник, А. Поддєрьогін, В. Пономаренко, В. Савчук, П. Саблук, П. Стецюк, О. Терещенко, Г. Тишоу, Р. Тоффлер, Р. Фатхутдінов, М. Чумаченко, А. Чупіс, А. Чухно, А. Шеремет та інші. Високо оцінюючи їх зусилля щодо формування теоретичної платформи наукових розвідок та практичних аспектів діагностики й управління фінансовим потенціалом підприємств, слід відмітити відсутність комплексного, системного підходу до їх розгляду. Багато проблем нині лишаються дискусійними й недостатньо розробленими, що не дає змоги підприємствам ефективно здійснювати

діагностику та управління їх фінансовим потенціалом.

Метою статті є розкриття сутності, змістового наповнення, ролі й призначення фінансового потенціалу підприємства, характеристика та критичний аналіз сучасних підходів щодо здійснення діагностики та управління фінансовим потенціалом підприємства й обґрунтування авторського підходу щодо їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу. У своєму первісному етимологічному значенні поняття «потенціал» здійснює свій родовід від латинського слова *«potentia»* – сила, й означає латентні, приховані можливості. У Великому тлумачному словнику української мови, термін «потенціал» тлумачиться як сукупність усіх наявних засобів, можливостей, продуктивних сил, що можуть бути використані у певній сфері, галузі, ділянці; запас чого-небудь, резерв; приховані здатності, сили якої-небудь діяльності, що можуть виявлятися за певних умов [4, с. 902]. Український словник іншомовних слів окреслює під цим терміном «сукупність наявних засобів, можливостей у певній галузі тощо» [16, с. 764]. Словник російської мови С.І. Ожегова, також потенціал трактує як «ступінь потужності в якому-небудь відношенні, сукупність неоднорідних засобів для будь-чого» [13, с. 548]. В Енциклопедії бізнесмена, економіста, менеджера потенціал теж розглядається як наявні можливості, ресурси, запаси, засоби, що можуть бути використані для досягнення, здійснення чогось [6, с. 467]. У Економічній енциклопедії вказується, що потенціал – це наявні у економічного суб'єкта ресурси, їх оптимальна структура та вміння раціонально використати їх для досягнення поставленої мети [5, с. 13-15]. Таким чином, термін «потенціал» у загальному значенні означає наявність прихованих можливостей, які ще не виявилися або здатності діяти у відповідних сферах. Підґрунтям цієї тези є ствердження К. Маркса про те, що засоби праці, предмет праці та робоча сила як фактори виробництва щодо утворення нового продукту мають ймовірнісний можливий характер. Для перетворення цієї можливості на дійсність «вони мають з'єднатися» [18, с. 27]. Деякі дослідники підтримуючи цю тезу також акцентують, що потенційність та потенціал треба вбачати вже у наявних ресурсах, а не у залученні додаткових нових, що означає перехід від екстенсивного типу розвитку до інтенсивного [18].

Також, у багато чисельних наукових публікаціях не знаходимо однозначного трактування й поняття «фінансовий потенціал»: «це сукупність наявних

фінансових ресурсів, можливостей системи щодо їх залучення та ефективного управління для досягнення тактичних цілей і стратегічної мети підприємства – максимізації вартості підприємства в довгостроковому періоді» [11, с. 49]; «це обсяг власних, позичених та залучених фінансових ресурсів підприємства, якими воно може розпоряджатися для здійснення поточних і перспективних витрат» [18, с. 52]; «це потенціал, який визначається обсягом, складом і структурою джерел фінансування (пасивів) підприємства, тобто частина економічного потенціалу підприємства» [12, с. 21]; «це потенційні фінансові показники виробництва (прибутковість, ліквідність, платоспроможність), потенційні інвестиційні можливості» [17, с. 258-259].

Ю.В. Сердюк-Копчекчі визначає фінансовий потенціал, як «сукупність фінансових ресурсів, які беруть участь у господарській діяльності та характеризуються можливістю їх залучення для фінансування як майбутньої діяльності підприємств, так і їх стратегічних напрямків розвитку» [14].

В. Ковальов стверджує, що «фінансовий потенціал – це характеристика фінансового положення та фінансових можливостей підприємства» [3]. П.А. Фомин і М.К. Старовойтов стверджують, що «фінансовий потенціал підприємства – це відносини, що виникають на підприємстві з приводу досягнення максимально можливого фінансового результату» і далі уточнюють, що його можна визначити як «... характеристику фінансової незалежності підприємства, його фінансової стійкості та кредитоспроможності» [19]. В. Бикова та Ю. Ряснянський характеризують фінансовий потенціал як «рушійну силу, необхідну для переведення сконцентрованих на підприємстві ресурсів із статичного стану в динамічний, що забезпечує максимально ефективну реалізацію цілей та напрямів розвитку підприємства» [2].

Переважно, вчені під фінансовим потенціалом підприємства розуміють сукупність фінансових спроможностей і можливостей підприємства [2]. При цьому під спроможністю розуміються наявні фінансові ресурси, а можливості трактуються як напрямки їх використання. Так, О. Белов вказує, що «фінансовий потенціал – це сукупність фінансових спроможностей та можливостей, які має в своєму розпорядженні підприємство». При цьому він конкретизує: спроможності – це всі його фінансові ресурси, а можливості – це, по-перше, механізм, який забезпечує їх використання для досягнення певної мети, по-друге, це ті напрямки, «ворота», які відкриті для підприємства з даним потенціалом [1]. Таким чином, основним підходом, який розкриває сутність різних підходів до інтерпретації змістового наповнення поняття «фінансовий потенціал підприємства», є ресурсний, який відображає сукупність фінансових показників підприємства, що свідчать про його здатність функціонувати і розвиватися.

Фінансовий потенціал у працях багатьох вчених визначається як обсяг власних, позичених та залучених фінансових ресурсів підприємства, якими воно може розпоряджатися для здійснення поточних та перспективних витрат. Так, Н. Брегін до складу фінансового потенціалу включає окремі складові фінансових ресурсів підприємства, а саме статутний, додатковий і резервний капітали, цільове фінансування, фонди накопичення, оборотні активи тощо. М. Сичов і К. Таксир виділяють ресурсний та результативний підходи до формування фінансового потенціалу. Також в наукових дослідженнях зустрічається розуміння складових фінансового потенціалу підприємства як інтегралу часткових потенціалів окремих компонентів фінансових ресурсів підприємства – потенціалу основних та оборотних фондів. При цьому потенціал основних фондів (або фондів потенціал) розуміється як сукупність задіяних та незадіяних можливостей основних виробничих фондів підприємств, які складають техніко-технологічний фундамент його виробничої потужності. Таким чином, фінансовий потенціал забезпечує можливість трансформації ресурсного і виробничого потенціалів в результати діяльності підприємства. До певної міри фінансовий потенціал виступає в ролі важеля, що формує механізм динамічної трансформації ресурсів у результати діяльності підприємства. Не менш важлива і його роль у відтворювальних процесах на підприємстві.

Фінансовий потенціал є складною, динамічною системою, елементи якої взаємозв'язані та взаємозумовлені. Кожен з елементів залежить від рівня розвитку підприємства, конкурентної позиції, можливості залучення та поєднання окремих видів джерел фінансування, ефективності системи управління. Управління фінансовим потенціалом підприємств є цілеспрямованим управлінським впливом на фінансові ресурси з метою досягнення фінансового добробуту підприємств і нарощування рівня їх фінансового потенціалу для розвитку й відновлення виробництва на його інноваційній основі. Головним завданням управління фінансовим потенціалом підприємства вважається оптимізація фінансових потоків з метою збільшення позитивного фінансового результату. Управління фінансовим потенціалом – це поетапний процес впливу на фінансовий потенціал для збереження його стійкості або переходу із одного стану в інший у відповідності до цілей і мети діяльності підприємства.

Аналіз складових та загального рівня фінансового потенціалу низки вітчизняних підприємств засвідчує, відсутність комплексного механізму управління фінансовим потенціалом підприємства, що позначається на розбалансованості їх фінансових процесів, відсутності стійкого зростання показників фінансового стану та стійкості. Як свідчить практика функціонування вітчизняних підприємств, управління фінансовим потенціалом, у них переважно пов'язано

із підтриманням необхідної платоспроможності підприємства, досягненням беззбитковості та подальшої прибутковості, залученням кредитних та інвестиційних ресурсів.

Оскільки прийняття управлінських рішень носить інтуїтивний характер [8, с. 62], то виникає необхідність постійно оновлювати інформацію про фінансовий потенціал підприємства. Як слушно вказує В. Ковальов, фінансовий потенціал створює фундамент для трансформації наявного у підприємства ресурсного потенціалу (технологічного, матеріально-технічного, трудового, управлінського) в конкретні результати господарської діяльності підприємства. Різні підходи до окреслення змістового наповнення поняття «фінансовий потенціал» зумовлюють проблеми його кількісного виміру в умовах діяльності конкретних підприємств.

Параметри фінансового потенціалу підприємства варто досліджувати у двох напрямках: показники у динаміці, що дозволяють виявити та попередити негативні тенденції у функціонуванні фінансової сфери підприємства; моментні показники, що характеризують поточний фінансовий стан підприємства, та можуть бути використані як основа для короткострокових управлінських рішень; оцінка показників проводиться на основі порівняння з нормативними значеннями даних показників [9, с. 93]. Рівень наявного у підприємства фінансового потенціалу визначається обсягом та якістю накопичених у підприємства фінансових ресурсів (стану активів, рівня ліквідності, можливостей та обсягів залучення кредитів).

Технологія діагностики та визначення рівня фінансового потенціалу складається з трьох блоків. Перший блок – визначення й характеристика рівнів фінансового потенціалу та його оцінка за фінансовими показниками. Другий блок – оцінка фінансового потенціалу за критеріями «своєчасність та повнота розрахунків за своїми борговими зобов'язаннями у поточній та довгостроковій перспективі» та «можливість залучення інвестиційних та кредитних ресурсів». Третій блок – комплексна експертна оцінка фінансових можливостей та резервів підприємства.

Нині пропонується багато методів діагностики фінансового потенціалу: грошової оцінки елементів потенціалу, індексний, ресурсно-регресійний, індикативний, пріоритетної оцінки ресурсів; витратний, результатний, коефіцієнтний, експертний підходи. У наукових публікаціях виокремлюються економічна, фінансова й бухгалтерська моделі діагностики фінансового потенціалу підприємства [3]. Поширеними є використання економіко-математичних моделей: методики Альтмана, Таффлера, Фулмера, Спрінгейта, Сайфуліна, Кадикова та інших. Загальними рисами пропонованих підходів щодо діагностики фінансового потенціалу підприємства можна

вважати: основне джерело фінансової інформації – бухгалтерський звіт; здійснюються розрахунки основних фінансових показників: прибутковості, ліквідності, стійкості тощо; отримані результати порівнюються з даними минулих періодів або інших підприємств галузі.

Відмінностями існуючих підходів щодо діагностики фінансового потенціалу підприємства можна вважати: використання різного набору фінансових показників; застосування різних методів їх розрахунку; наявності або відсутності розподілу складових фінансового потенціалу за складовими тощо. Варто зауважити, що переважно, існуючі методи діагностики фінансового потенціалу підприємств характеризуються ретроспективністю, оскільки вона ґрунтується на визначенні показників рентабельності, ліквідності, ділової активності, фінансової стійкості, горизонтальному та вертикальному аналізі фінансової звітності. Отриманий у такий спосіб інформаційний масив відображає рівень фінансового потенціалу підприємства у попередніх періодах, тенденції у фінансовій сфері й не демонструє його незадіяних фінансових можливостей. Оскільки, фінансовий потенціал підприємства за своєю сутністю повинен відображати не лише наявні, а й потенційні можливості підприємства, відповідно, показник рівня його використання повинен відображати рівень досягнення максимально можливих фінансових показників. З огляду на це, більш доцільно для діагностики рівня використання фінансового потенціалу підприємства використовувати інтегральний показник найвищих фінансових результатів підприємства, нормований за еталонними значеннями. Потім доцільним є визначення коефіцієнта невідповідності фактичного рівня фінансового потенціалу підприємства еталонному. Варто зауважити, що основним чинником дестабілізації фінансового потенціалу є зовнішнє середовище функціонування, тому рівень фінансового потенціалу залежить не лише від наявності ресурсів, але й від умов доступу до них.

Діагностика фінансового потенціалу може бути виконана з позиції як короткострокової, так і довгострокової перспективи. Фінансовий потенціал у короткотерміновому та довготерміновому періоді істотно відрізняється, оскільки триваліший період оцінювання фінансового потенціалу пов'язаний із виникненням ширшого спектра ризиків середовища функціонування. У першому випадку більше уваги звертають на ліквідності та платоспроможності підприємства, у другому – на його фінансовій стійкості.

При здійсненні діагностики фінансового потенціалу доцільно застосовувати поняття «орієнтири», а не «показники». Універсальним визначенням поняття «показник» є кількісний вимірник властивостей, стану, розвитку конкретного об'єкта чи суб'єкта, процесу, явища тощо. Показники

трансформуються в орієнтири тоді, коли вони дають змогу відстежити, оцінити та прогнозувати тенденції змін окремих напрямів діяльності підприємства. Таким чином, на кожному підприємстві доцільно із великої сукупності показників відфільтрувати ті показники, які сигналізують щодо майбутніх змін, ризиків, загроз найважливіших напрямів діяльності підприємства, відображають тенденції його розвитку. Необхідно враховувати взаємозв'язки між цими орієнтирами та їх вплив на майбутню динаміку інших показників.

Такі орієнтири діагностики фінансового потенціалу підприємства доцільно об'єднати у декілька блоків: орієнтири платоспроможності підприємства; орієнтири фінансової результативності підприємства; підприємства; орієнтири кредитоспроможності; орієнтири інвестиційної привабливості; орієнтири фінансових резервів; орієнтири фінансової безпеки; орієнтири балансової та ринкової вартості підприємства та його бізнесу.

Таким чином, діагностика фінансового потенціалу підприємства має передбачати визначення орієнтирів, вибір методів їх виміру і характеристику цих орієнтирів за визначеними принципами, оцінку виявлених відхилень від стандартних, загальноприйнятих значень. Результатом діагностики фінансового потенціалу має бути отримання найбільшої кількості інформативних параметрів, що дають точну й об'єктивну картину фінансового стану й фінансових можливостей та резервів підприємства, змін у структурі активів і пасиву, у розрахунках з кредиторами, щоб своєчасно виявляти й усувати недоліки у фінансовій діяльності і знаходити резерви нарощення прибутковості підприємства та його платоспроможності. Після проведення такого дослідження можна розробляти проекцію на найближчу чи більш віддалену перспективу, тобто очікувані параметри фінансового потенціалу та прогноз фінансових можливостей.

Висновки. Фінансовий потенціал є складною, динамічною системою, елементи якої взаємозв'язані та взаємозумовлені. Фінансовий потенціал підприємств є результатом взаємодії усіх елементів системи фінансових відносин підприємств, залежить від результатів їхньої виробничої, збутової, постачальницької, інвестиційної, фінансової та інших видів діяльності. Кожен з елементів залежить від рівня розвитку підприємства, конкурентної позиції, можливості залучення та поєднання окремих видів джерел фінансування, ефективності системи управління. Аналіз складових та загального рівня фінансового потенціалу низки підприємств засвідчив відсутність комплексного механізму управління фінансовим потенціалом підприємства, що позначається на розбалансованості їх фінансових процесів, відсутності стійкого зростання показників фінансового стану та стійкості.

Високий фінансовий потенціал свідчить про фінансову результативність підприємства, достатній

рівень рентабельності, ефективне використання фінансових ресурсів, дотримання платіжної дисципліни, можливість доступу до зовнішніх джерел фінансування, здійснення ефективної інвестиційної політики, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, існування перспектив нарощення фінансових резервів. Низький фінансовий потенціал свідчить про існування «вузьких місць» у фінансовій сфері, збитковість, неплатоспроможність, кризовий стан, загрозу банкрутства. Основною цільовою настановою діагностики фінансового потенціалу є оцінка й виявлення латентних фінансових можливостей й резервів сталого розвитку підприємства. Здійснювати діагностику фінансового потенціалу підприємства необхідно систематично й детально, оскільки від об'єктивного визначення рівня його використання залежить й ефективність управління фінансовим потенціалом та економічна перспектива й розвиток підприємства. Управління фінансовим потенціалом має бути спрямоване на забезпечення систематизованого надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, адже використання рівня фінансового потенціалу – це одна з найважливіших характеристик діяльності кожного підприємства.

Подальші дослідження у цій сфері можуть стосуватись розроблення методичних рекомендацій розрахунку інтегрального показника фінансового потенціалу підприємства на основі матричного підходу.

4 Список використаних джерел

1. *Белов О.В.* Визначення фінансового потенціалу підприємства / О.В. Белов // Регіональні перспективи. – 2002. – № 5. – С. 29-34.
2. *Бикова В.Г.* Оцінка та управління фінансово-економічним потенціалом підприємств загальнодержавного значення: монографія / В.Г. Бикова. – Донецьк: Наука і освіта, 2008. – 180 с.
3. *Борко Ю.Л.* Зростання фінансово-економічного потенціалу підприємств в умовах впровадження інтелектуальної власності / Ю.Л. Борко // Економіка і організація управління. – 2008. – Вип. 3. – С. 103-109.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. – 1440 с.
5. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 3 / Редкол.: ... С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 952 с.
6. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера / За ред. Р. Дяківа. – К.: Міжнародна економічна фундація, ТзОВ «Книгодрук», 2000. – 704 с.
7. *Ковалев В.В.* Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. – М.: Финансы и статистика, 1995. – 432 с.
8. *Котлер Ф.* Хаотика: управління та маркетинг в епоху турбулентності / Ф. Котлер, Дж.А. Касліоне

[пер. з англ. під ред. Т.В. Співаковської, С.В. Співаковського]. – К.: Хімджест, ПЛАСК, 2009. – 208 с.

9. Кузькін Є.Ю. Фінансовий потенціал підприємств машинобудівної галузі / Є.Ю. Кузькін // Фінанси України. – 2009. – № 7. – С. 89-93.

10. Кунцевич В.О. Поняття фінансового потенціалу розвитку підприємства та його оцінка / В.О. Кунцевич // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 7. – С. 123-130.

11. Мельник О.Г. Фінансовий потенціал машинобудівного підприємства: сутність та індикатори оцінювання / О.Г. Мельник // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Менеджмент». – 2007. – № 606. – С. 46-51.

12. Митрофанов Г.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / Г.В. Митрофанов, Г.О. Кравченко, Н.С. Барабаш. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2002. – 301 с.

13. Ожегов С.И. Словарь русского языка / под ред. член. кор. АН СССР М.Ю. Шведовой. – 18 изд; Стереотип. – М.: Русский язык, 1986. – 787 с.

14. Сердюк-Копчекчи Ю.В. Модель диагностики фінансового потенціала промислових підприємств / Ю.В. Сердюк-Копчекчи // Финансы, учет, банки. – Донецк: ДонНУ, Каштан. – 2011. – Вып. 13. – С. 92-102.

15. Стецюк П.А. Аналіз елементів фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств / П.А. Стецюк // Облік і фінанси АПК. – 2008. – № 1. – С. 48-53.

16. Словник іншомовних слів/ укл. Л.О. Пустовіт та ін. – К.: Довіра, 2000. – 1018 с.

17. Танклевська Н.С. Фінансовий потенціал як категорія управління фінансами підприємства / Н.С. Танклевська // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. – 2009. – № 2. – С. 257-262.

18. Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посібник / О.С. Федонін, І.М. Репіна, О.І. Олексик. – К.: КНЕУ, 2004. – 316 с.

19. Фомин П.А. Особенности оценки производственного потенциала промислових підприємств / П.А. Фомин, М.К. Старовойтов // Библиотека экономиста: бизнес планирование, бюджет [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.cis2000.ru/1/37_1_1.shtml.

20. Bolan N. The diagnosis of financial resources of small and middle size enterprises / N. Bolan, M.A. Bolan // Proceedings in Manufacturing Systems, Volume 8, Issue 4, 2013.

21. Georgescu L.S. Diagnostic Analysis of Tool of Flows and Resources / L.S. Georgescu, G. Susmanschi // Economics, Management and Financial Markets, Vol. 9, No. 1, March 2014.

22. Susu S. The Financial Diagnosis – Component of the Global Diagnosis and Instrument of the Financial Analysis / S. Susu, M. Birsan [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.ann.ugal.ro/eco/Doc2009_2/Susu_Birsan.pdf.

23. Verbano C. Managing Risks in SMEs: A Literature Review and Research Agenda / C. Verbano, K. Venturini // Journal of Technology Management & Innovation, Vol. 8, No. 3, Santiago nov. 2013.